

médium természetét, a hipnotikus és poszthipnotikus állapotot, a hipnotizálás módjait és határait, gyógyító erejét és magyarázatát.

Ránk nézve a legfontosabb azonban a hipnotizmusnak a neveléshez való viszonyát vizsgáló fejezet. Két évtizeddel ezelőtt ugyanis erős vita tárgya volt, vajjon nem lehetne-e a hipnotizmust a nevelés szolgálatába állítani? Számos orvos és pedagógus igen modern és termékeny eszközt látott a hipnózisban a nevelés számára. Mert milyen egyszerűnek és könnyűnek látszik: szuggeralom a gyermeket, s azontúl hibáját abbahagyja, akarata teljesen eugalmazásom irányába hajlik. Csakhamar azonban kitűnt, hogy a hipnózis útján elért nevelői eredmények először is *nem általánosak*, mert mindig csak egy-egy személyre, dologra, tulajdonságra vagy eszmére vonatkoznak, azonban az egész lelki diszpozíció, a lelki alkat lényege ugyanaz marad, csak hogy más úton tör ki. Ha pl. a gyermeknek azt szuggeraljuk, hogy testvéreit többé ne üsse-verte, szeretettel bánják velük, akkor ezt valóban meg is tartja, de viszont más gyermekeket annál durvábban bántalmaz, annál kegyetlenebbül kínoz. Szerzőnk továbbá kifejti, hogy a hipnózis nevelő célzatú hatása *ideiglenes*, csupán egy ideig tartó, poszthipnotikus jellegű: az alapvető tulajdonságok csakhamar újból érvényre jutnak s mesterséges elfojtásuk alatt az idegrendszer meggrázkódtatják. A hipno-pedagógia rendkívül felfokozza a beteges szuggesztibilitást, testi és lelki betegségeknek, főképp a hisztériának forrása. De a hipnotikus „javításnak” pedagógiai szempontból legrosszabb oldala a szerző szerint abban rejlik, hogy a jó tulajdonságokat ráerőszakolva az egyénre, akaratszabadságát lenyűgözi s ezzel a neveltet a javulás érdemétől megfosztja, vagyis „attól a nemesítő, fölemelő, boldogító és továbbserkentő értékes tudattól, hogy a gyermek a maga erejéből és jószántából emelkedett hibája fölé és a maga hozzájárulásával, erőlködésével és iparkodásával küzdötte ki magának a javulást. Csak az öntevékenység növelheti és fokozhatja a gyermekben az önbecsülést és önbizalmat, mely a további küzdelemben szükséges.” Ellenben a hipnózistól elnyomott-letepert hiba nem jelent győzelmet, akarat-többletet, erkölcsi energianövekedést, önnevelési tökegyarapodást. A fogyatkozásoknak hipnózis útján való eltüntetése kétségkívül kényelmesebbnek, gyorsabbnak, kevésbé veszélyesnek és kevésbé fárasztónak látszik, mint a lassú, lépésről-lépésre haladó nevelőmunka, azonban csakis az utóbbi tudja az *egész* embert formálni, az *egész* lelket nemesíteni és állandó értékkel javítani.

Tower komoly, alapos és széleskörű tapasztaláson és elmélkedésen alapuló, világosan és szellemesen megírt könyve pedagógiai irodalmunknak is értékes gyarapodását jelenti.

K. Gy.

1. Magyar kormányzati bibliographia. 2. Társadalomtudományi bibliographia. A Magyar Sociographiai Intézet kiadványai. 1—2. szám. Szerkesztette *Krisztics Sándor*. Pfeifer Ferdinánd. 375 + 946 lap (hasáb). 1926.

Kevesen tudják, hogy egészen zajtalanul, a Magyar Tudományos Akadémia fennhatósága alatt két évvel ezelőtt milyen fontos új magyar tudo-

mányos szerv létesült: a *Magyar Sociographiai Intézet*. Célja a magyar állam és a környező országok közérdekű viszonyaira vonatkozó adatok nyilvántartása. Működésének első gyümölcse a címűl írt hatalmas bibliographia, mely mintegy 18.000 bel- és külföldi könyv- és folyóirataikkal tartalmaz az 1924. évre vonatkozóan. Ez az értékes, mindnyájunktól sűrű forgatásra és használatra méltó mű egyszersmind a magyar társadalomtudományi készütségnél is beszédes bizonyítéka. Az elméleti bűvárkodásnak éppúgy nélkülözhetetlen egítőeszköze, mint a gyakorlati életnek kérdéseiben is szükséges tájékoztató.

A 26 lapra terjedő pedagógiai bibliográfia részben pótolni van hivatva a Magyar Paedagógiának a béke idején évenként közzétett neveléstudományi könyvészetét, melyet Társaságunk a mostoha anyagi viszonyok miatt kénytelen volt évek óta mellőzni. A most megjelent bibliographia különösen azért is értékes, mert az elcsatolt területekre vonatkozó anyagot is bőségesen felöleli.

K. Gy.

Kornis Gyula: A magyar philosophia fejlődése és az Akadémia. (Bemutatta a M. Tud. Akadémia 1926 február 22-én tartott ülésében). Budapest, 1926. M. Tud. Akadémia. 48 lap.

A magyar filozófia s az Akadémia kapcsolatának története voltaképp a magyar filozófiai munka megszervezésének a története s ennyiben nemcsak sajátlagosan filozófiatörténeti szempontból, hanem általában mint szellemi életünk multjának egy érdekes fejezete is különös figyelmet érdemel. A filozófiának erre az egész nemzeti kultúrát formáló erejére és hivatására mutat rá a szerző, amikor a hazai törekvések kifejlődését beállítja abba a reformmozgalomba, amely a mult század folyamán éppen filozófiai eszmék nyomán egész szellemi életünk képét átalakította, ugyanakkor azonban szükségképpen a filozófiában kereste a maga rendszeres fogalmi kifejeződését. Maga az Akadémia léte első szálaival tulajdonképpen filozófiai áramlatba nyúlik vissza s midőn végleges megvalósulásakor a nyelvművelő cél kerül előtérbe, annak is csak ismét a filozófia látja az előnyét, mert legsürgősebb feladatává lesz az e téren uralkodó teljes terminológiai anarchia megszüntetése és a magyar filozófiai műnyelv megteremtése. Ezzel egyidejűleg azonban az Akadémia szisztematikus szempontból is felkarolja a filozófiai kutatást: pályatételeket tűz ki és önálló munkák kiadását támogatja. Ez a kettős cél, amelynek érdekében az Akadémia mindjárt megalakulása után külön osztályt szervez, irányadó azután az egész századon át. S a szerző itt eleven szemléletességgel mutatja be azokat a döntő hatásokat, amelyek ezt a kettős célzatú munkát a század nagy filozófiai áramlata és az ezek középpontjában álló vezető egyéniségek felől érték, s ezen belül kijelöli a helyét mindazoknak a magyar íróknak, akik itthon ez irányzatok hírnökeivé szegődtek. Így érvényesül a század első felében főként a hegelianizmus; a nemzeti fellendülés idején a német romantika és a neohumanizmus hatása alatt létrejő az ú. n. egyezményes filozófia; a visszahatás éveiben a gondolkodás multja s legfeljebb logikai kérdések felé fordul az érdeklődés, majd a század utolsó harmadában utat